

KARTA EWIDENCYJNA ZABYTKU NIERUCHOMEGO

3. Miejscowość

4549

OLESNO

1. Nazwa

KAPLICA WOTYWNA ŚW. ANNY

467/2

2. Czas powstania

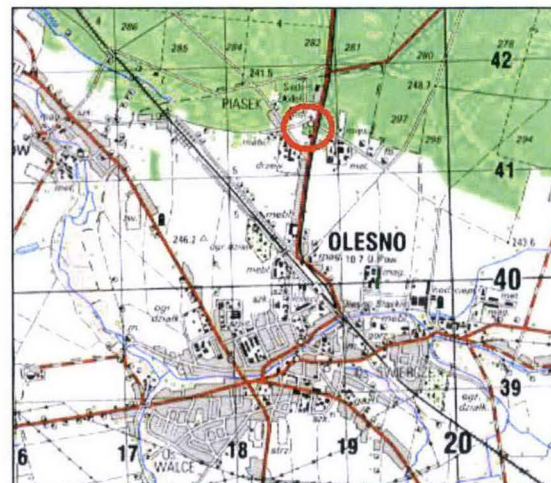
1900 r.

4. Adres

ul. Gorzowska
46-300 Olesno

nr ewidencyjny działki dz. nr 575

11. Materiały graficzne

5. Przynależność administracyjna

województwo opolskie
powiat oleski
gmina Olesno

6. Współrzędne geograficzne

N: 50°53'44,77"
E: 18°25'21,58"

7. Poprzednie nazwy miejscowości

Rosenberg

8. Właściciel i jego adres

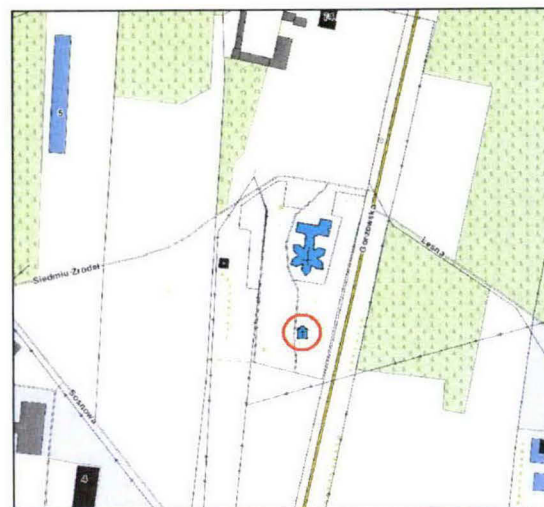
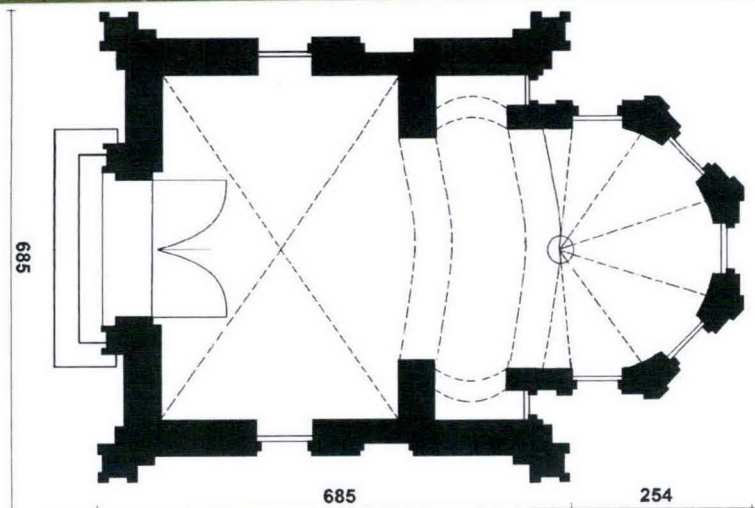
Parafia Rzymskokatolicka
pw. Bożego Ciała w Oleśnie
ul. Kościelna 1
46-300 Olesno

9. Użytkownik i jego adres

j.w.

10. Formy ochrony

GEZ

Miasto o średniowiecznej metryce. Pierwsza wzmianka źródłowa o Oleśnie (Rosenberg) znajduje się w wystawionym w 1226 r. przez biskupa Wawrzyńca dokumencie erekcyjnym kościoła pod wezwaniem św. Michała. Miasto należało do książąt z linii Piastów opolskich i wrocławskich : Kazimierza I i Henryka Brodatego. Lokacja na prawie niemieckim przed 1292 rokiem. Informacja o umocnieniach miejskich pochodzi z r. 1395. Rozwój Olesna nastąpił po roku 1450, kiedy to książę opolski Bernard przeniósł tu swoją rezydencję. Miasto w dziejach kilkakrotnie zmieniało swoich właścicieli, przechodząc kolejno pod władanie Hohenzollernów, Habsburgów a następnie Prus; do pocz. XIX w. dominował w nim agrarny charakter gospodarki. Podstawowe zajęcia ówczesnych mieszkańców miasta i okolic to: uprawa roli, hodowla, myślistwo, rybołówstwo, rzemiosło i handel. Od drugiej połowy XIX wieku Olesno pełniło rolę prężnego ośrodka gospodarczego i kulturalnego północnej części Górnego Śląska. W tym czasie miasto liczyło ok. 3800 mieszkańców (w tym ok. 2100 pochodzenia polskiego), wśród nich było ok. 3000 katolików oraz ok. 500 protestantów a także ok. 250 osób pochodzenia żydowskiego. W 1518 r. około 1,5 km na północ od miasta, na miejscu kaplicy z 1444 roku, wzniesiono drewniany kościół pw. św. Anny. Zasłynął on z licznych cudów i uzdrowień, a z czasem stał się celem pielgrzymek. W związku ze stale rosnącą liczbą pątników w latach 1668-1670 został powiększony o część na planie centralnej gwiazdy, przez co uzyskał rzadko spotykany, unikalny plan. W 1707 roku został rozbudowany o zakrystię.

Położona nieopodal kościoła kaplica św. Anny (St. Anna-Kapelle), ufundowana przez Bertholda barona von Reiswitz, właściciela majątku w Wędryni, jako wotum za cudowne uzdrowienie dziecka z paraliżu, zbudowana została w 1900 r. na miejscu wcześniejszej, walącej się kaplicy, wzniesionej w 1880 r. przez proboszcza Walentego Morawietz'a (sprawował on funkcję proboszcza w latach 1872-1891).

Od czasów II wojny światowej do 2009 roku obiekt nie był remontowany. Zły stan techniczny (pęknięcia na sklepieniu,

SYTUACJA: kaplica św. Anny zlokalizowana na terenie założenia cmentarnego przy drewnianym kościele odpustowym pw. św. Anny w Oleśnie. Założenie kościelno-cmentarne usytuowane w północnej części Olesna, miasta powiatowego położonego w północno-wschodniej części województwa opolskiego, na Wyżynie Śląskiej (cmentarz położony na obrzeżach miasta, wśród rozproszonej zabudowy podmiejskiej). Kaplica wybudowana w południowej części obszernej parceli cmentarza, założonej na planie zbliżonym do prostokąta, wydłużonego na osi północ-południe, wzdłuż drogi 487 (ul. Gorzowska), wiodącej do Byczyny. Teren otoczony współczesnym ogrodzeniem drewnianym z desek, rozpiętym w części północnej i południowej pomiędzy murowanymi z czerwonej cegły XIX - wiecznymi słupkami. W pozostałej części drewniane ogrodzenie. Na wschód od cmentarza biegnie droga nr 487 (ul. Gorzowska); na południe ciągnie się pole uprawne, za którym ul. Sosnowa ; na zachód i północ ul. Siedmiu Źródeł, za którą pola uprawne i nieliczne zabudowania. **Kaplica** wolnostojąca, na płaskim, trawiastym terenie, usytuowana około 40 m na południe od kościoła odpustowego pw. św. Anny, na przedłużeniu osi podłużnej jego barokowej, pięciobocznej części. Nieorientowana, z wejściem skierowanym na południe a prezbiterium ku północy. Najbliższe otoczenie kaplicy : w części zachodniej i wschodniej nagrobki, od południa wejście na teren cmentarza i droga prowadząca do drewnianego kościoła św. Anny. Wokół ścian kaplicy opaska wyłożona kamieniem łamanym, ujęta w betonowe krawężniki.

MATERIAŁ, KONSTRUKCJA, TECHNIKA. **Ściany, fundamenty** : zapewne ceglane, z cegły pełnej. **Ściany** murowane z ceramicznej cegły maszynowej, licowej, na zaprawie wapienno-cementowej, spoinowane płasko, fugą zlicowaną z wątkiem. Elewacje z wyeksponowaną cegłą licową, użytą także do detalu architektonicznego. Ściany wewnętrzne gładko otynkowane i malowane, detal w części złocony.

Sklepienia i stropy : w nawie sklepienie krzyżowe, murowane z cegły, otynkowane. W prezbiterium pięcioboczne sklepienie żebrowe. **Wieżba** : dach nad korpusem dwuspadowy z pokryciem ceramicznym. Zadaszenie prezbiterium w formie półstożka. Konstrukcja dachu nawy drewniana, zapewne krokwiowa (strych niedostępny). Nad prezbiterium także wieżba krokwiowa. Pokrycie nawy i prezbiterium ceramiczne, dachówką karpiówką o wykroju półkolistym, w układzie „podwójnie w koronkę”. Opierzenia, rynny rury spustowe z blachy ocynkowanej. **Posadzki** : z płyt kamiennych (granitowych) układanych rzędowo. **Schody** : do wejścia prowadzą kilkustopniowe, granitowe schody. **Otworki okienne** nawy zamknięte łukami pełnymi – zestawione z blendami o identycznej formie. W szczycie okulus doświetlający poddasze. **Okna** drewniane, jednoramowe o podziałach szczeblinami na prosto- kątnie kwatery, wypełnione barwnymi taflami szklanymi. Elementy centralne okolone mniejszymi i węższymi, w typie bordiur ; nad śłemionami pary ostrołuków. **Otworki drzwiowe, drzwi** : wejście zamknięte półkoliście, obramione ceglanym portalem. W otworze masywne drzwi dwuskrzydłowe, o konstrukcji ramowej z deskowym wypełnieniem, z profilowanym śłemieniem i przeszkłonym nadświetlem, dzielonym promieniście szprosami.

14. Kubatura ok. 2000 m ³	15. Powierzchnia użytkowa ok. 500 m ²	16. Przeznaczenie pierwotne Sakralne	17. Użytkowanie obecne Sakralne
18. Stan zachowania Stan partii fundamentowej oraz przyziemia – zadowalający, po pracach 2009 roku, obejmujących min. wykonanie izolacji murów, ich odcięcie od zawilgoceń i wody opadowej. Mury obwodowe – w stanie dobrym , w tym ceglany detal architektoniczny na elewacjach; Stolarka okienna i drzwiowa po renowacjach, w stanie zadowalającym i dobrym; Pokrycie dachu w stanie bardzo dobrym, podobnie opierzenia, rynny i rury spustowe i instalacja odgromowa.		19. Istniejące zagrożenia, najpilniejsze postulaty konserwatorskie Obiekt po generalnym remoncie w 2009 roku – aktualnie brak poważniejszych zagrożeń ; Postulat monitorowania zabytku ; <u>Postulat : wpis do rejestru zabytków województwa opolskiego</u>	

20. Akta archiwalne (rodzaj akt, numer i miejsce przechowywania)

Nie znaleziono

21. Uwagi

22. Adnotacje o inspekcjach, informacje o zmianach (daty, imiona i nazwiska wypełniających)

23. Bibliografia

Ks. Waldemar Klinger, *Z dziejów parafii Olesno*, Opole 2006

E. Cichoń, M. Dedyk, *Olesno. Róża wśród lasów. 1208 – 2008 osiem wieków Olesna*, s. 51

24. Opracowanie karty ewidencyjnej (autor, data i podpis)

Tekst : mgr Maria Bitka

plany, rysunki : mgr Maria Bitka

fotografie : mgr Maria Bitka

25. Źródła ikonograficzne (rodzaj, miejsce przechowywania)

<http://dolny-slask.org.pl/>

1. Miejscowość	Olesno	5. Nazwa zabytku (jak w karcie), adres KAPLICA WOTYWNA św. Anny	6. Zawartość załącznika c.d. rubryki 12 i 13, mapa archiwalna
2. Gmina	Olesno		
3. Powiat	oleski		
4. Województwo	opolskie		

c.d. pkt 12 :

nieszczelne pokrycie dachu, zawilgocenie murów i tynku) były powodem podjęcia przez parafię prac remontowych, zakończonych w grudniu 2009 roku. Wymieniono wówczas ceramiczne pokrycie dachu, naprawiając jednocześnie drewnianą konstrukcję więźby, wymieniono instalację elektryczną, położono nową granitową posadzkę, zamontowano nowe rynny, odgromniki, pomalowano wnętrze, odnowiono zabytkowe drzwi, witraże i dzwon. Kaplica zbudowana w stylu neogotyckim.

RZUT: kaplica jednonawowa, salowa, na planie zbliżonym do kwadratu (narożniki w formie filarów z płycinami), z węższym prezbiterium zamkniętym pięciobocznie. Prezbiterium dwuprzęsłowe, na planie pięciobocznym, oddzielone od nawy łukiem tęczowym. Główne wejście do kaplicy od południa.

BRYŁA : zwarta, o smukłych proporcjach, z rozrzeźbionymi elewacjami. Nawa prostopadłościenna, z parą trójkątnych szczytów ze sterczynami w kształcie wieżyczek u podstawy, nakryta dachem siodłowym. Szczyt frontowy zwieńczony czworoboczną ażurową sygnaturką, z ostrosłupowym hełmem. Prezbiterium niższe i węższe niż korpus, zamknięte wielobocznie (pięciobok), nakryte dachem w formie połowy stożka.

c.d. pkt. 13 (opis) :

Fasada południowa, frontowa : o regularnej, osiowej kompozycji ; elewacja ceglana o dekoracji z kształtek. Jednoosiowa, osadzona na płaskim, niewysokim cokole południowa ściana szczytowa budowli tworzy fasadę korpusu artykułowaną dekoracją ramową, flankowaną przez smukłe czworokątne filarki, na cokołach, z ozdobnymi zwieńczeniami, wtopione częściowo w narożniki budynku. Fasada z trójkątnym szczytem, podkreślonym fryzem arkadkowym, i profilowanym gzymsiem, zwieńczonym ażurową sygnaturką osadzoną przy skraju kalenicy dachu. Oś główna elewacji zaakcentowana masywnym, murowanym portalem ujmującym wejście główne do kaplicy, okulusem w płaskiej opasce nad wejściem i sygnaturką w zwieńczeniu szczytu. Wejście umieszczone nieco ponad cokołem ; prowadzą do niego trzy niewielkie kamienne schody. Otwór wejściowy zamknięty łukiem pełnym, obramiony portalem z ceglanych kształtek, złożonym z pary pilastrów dekorowanych płycinami z kolistym motywem pośrodku, na których wsparte zamknięcie w kształcie łuku pełnego, również ozdobione płyciną, z trójkątnymi wycięciami u nasady i rombem w najwyższym punkcie. W otworze masywne drzwi dwuskrzydłowe, ramowo-płycinowe, zdobione płycinami o centralnym motywie kół, z profilowanym ślemieniem i nadświetlem o promienistych podziałach szprosami. Analogiczny motyw zdobniczy tj. płyciny z centralnym motywem koła posiadają trzony narożnych filarów ; w górnych partiach przechodzą one w rodzaj sterczyn – także zdobionych płycinami ; lekko pogrubionych i nakrytych czterospadowymi daszkami namiotowymi, zakończonymi igliczkami i kulami. Wraz z koronującą całość sygnaturką, sterczyny te tworzą trzy pionowe akcenty u nasady i na wierzchołku trójkątnego szczytu, składające się na charakterystyczne okonturowanie wieńczącej partii budowli. Sygnaturka na czworokątnej podstawie, z filarkami w narożach, łączącymi się w arkadki o łukach pełnych, nad którymi trójkątne zadaszenia ; pośrodku między nimi ostrosłupowy hełm, zwieńczony krzyżem.

Elewacja wschodnia : na płaskim, niewydatnym cokole, ujęta filarkami wtopionymi częściowo w narożniki, dwuosiowa. Artykulacja filarków analogiczna jak w fasadzie – płyciny z centralnym motywem koła, forma architektoniczna filarów i ich zwieńczeń także identyczna. Elewacja ujęta dekoracją ramową, w górnej partii przechodzącą w szeroki arkadowy fryz i profilowany gzyms koronujący. W centralnej partii elewacji dwa zbliżone, niewielkie otwory z uskokowymi obramieniami i ceglany parapetami, zamknięte półkoliście (północny otwór zablokowany ; w formie blendy), zwieńczone cienkimi nadokiennikami w formie

łuków pełnych, opartych na prostych konsolkach. Pomiedzy oknami płycina w kształcie stojącego prostokąta z wyciętym motywem krzyża. W otworach okiennych jednoramowe okna wypełnione witrażami.

Elewacja zachodnia : identyczna jak elewacja wschodnia.

Elewacja północna : złożona z północnej szczytowej ściany korpusu oraz dostawionego doń niższego prezbiterium. Elewacja na cokole, artykułowana dekoracją ramową z fryzem arkadkowym w górnej partii i zwieńczona profilowanym gzymsem. Flankowana czworokątnymi filarkami w narożnikach, częściowo w nie wtopionymi, o formie i dekoracji analogicznej jak w innych, pozostałych elewacjach. Prezbiterium na planie pięcioboku, na cokole ; ściany z podziałami ramowymi, przechodzącymi górną w płaskie fryzy arkadkowe oraz koronujące profilowane gzymsy ; przeprute niewielkimi oknami o otworach zamkniętych półkoliście, uskokowych obramieniach ; w otworach jednoramowe, witrażowe okna.

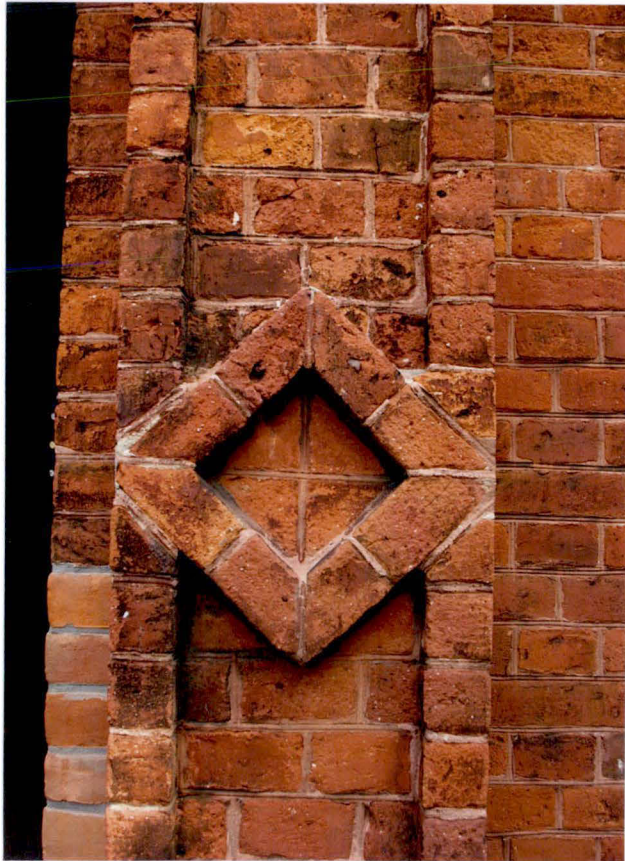
WNĘTRZA : nawa salowa, z kamienną, nową posadzką z płyt granitowych, doświetlona z boków od strony wschodniej i zachodniej parą okien. Ościeża okien rozglifione, nad otworami cienkie, nadwieszane nadokienniki – analogicznie jak w elewacji. Okna wypełnione barwnym szkłem. Nawa nakryta sklepieniem krzyżowym, z delikatnymi, wykonanymi w zaprawie pseudożebami. Żebra te oraz łuki jarzmowe spływają na stożkowe konsolki osadzone w narożach ścian. Prezbiterium wydzielone łukiem tęczowym, nakryte dwuprzęsłowym sklepieniem. Przęsła rozdziela gurt obwiedziony listwą z astragalem. Wewnętrzne przęsło stanowi wąska kolebka ; przęsło zewnętrzne nakrywa pięcioboczne zamknięcie prezbiterium – ta część pięciodzielna , z kolistym zwornikiem i pseudożebami. W centrum przestrzeni prezbiterialnej murowana mensa ołtarzowa ze schodkową nastawą. Obejście doświetla pięć półkoliście zamkniętych okien z barwnymi szybami. Detal architektoniczny i wysklepki sklepienne polichromowane. Na sklepieniu nawy na błękitnym tle metalowe złote gwiazdki.

WYPOSAŻENIE : w ołtarzu figury pary aniołków trzymających świeczniki oraz aniołków w pozie adoracji pod neogotyckimi baldachimami, flankujących tabernakulum. Tabernakulum skrzynkowe, ze złożonymi drzwiczkami, zwieńczone płaskim postumentem, na którym pełnoplastyczne figury św. Anny z małą Marią.

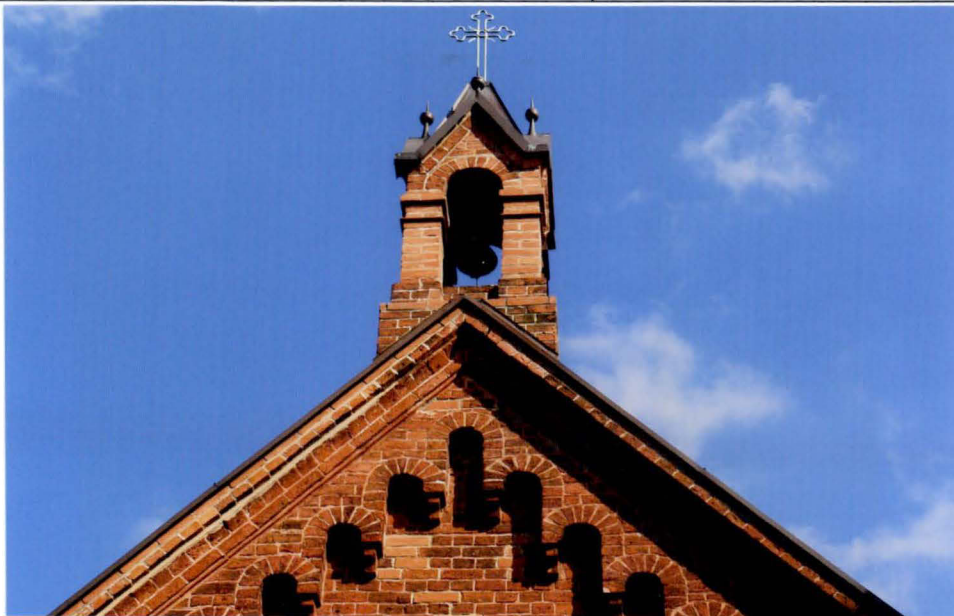
INSTALACJE : elektryczna

1. Miejscowość	Olesno	5. Nazwa zabytku (jak w karcie), adres KAPLICA WOTYWNA św. Anny	6. Zawartość załącznika fotografie
2. Gmina	Olesno		
3. Powiat	oleski		
4. Województwo	opolskie		

1. Miejscowość	Olesno	5. Nazwa zabytku (jak w karcie), adres KAPLICA WOTYWNA św. Anny	6. Zawartość załącznika fotografie
2. Gmina	Olesno		
3. Powiat	oleski		
4. Województwo	opolskie		

ZAŁĄCZNIK DO KARTY EWIDENCYJNEJ

Nr 4

1. Miejscowość	Olesno	5. Nazwa zabytku (jak w karcie), adres KAPLICA WOTYWNA św. Anny	6. Zawartość załącznika fotografie
2. Gmina	Olesno		
3. Powiat	oleski		
4. Województwo	opolskie		

Opracowanie załącznika:
(data i podpis)

Lipiec 2015 r.
mgr Maria Bitka

ZAŁĄCZNIK DO KARTY EWIDENCYJNEJ

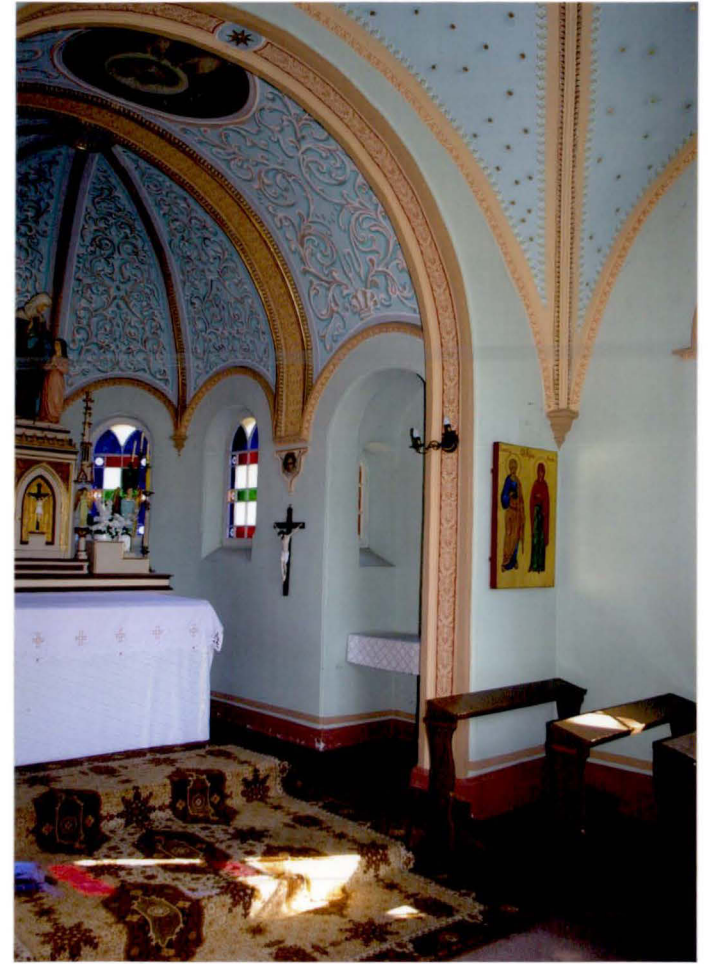
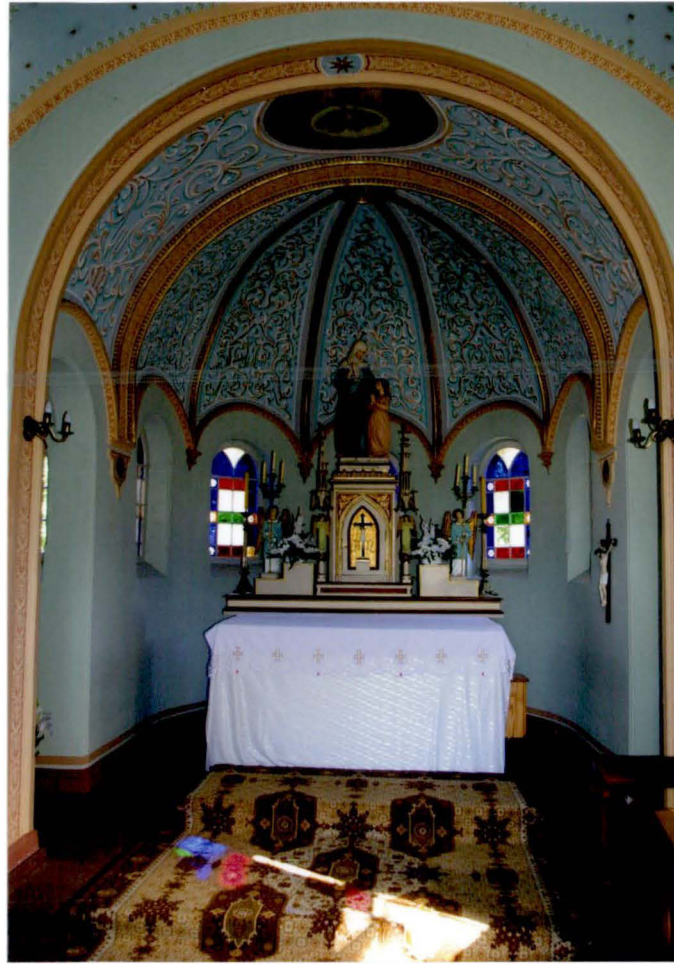
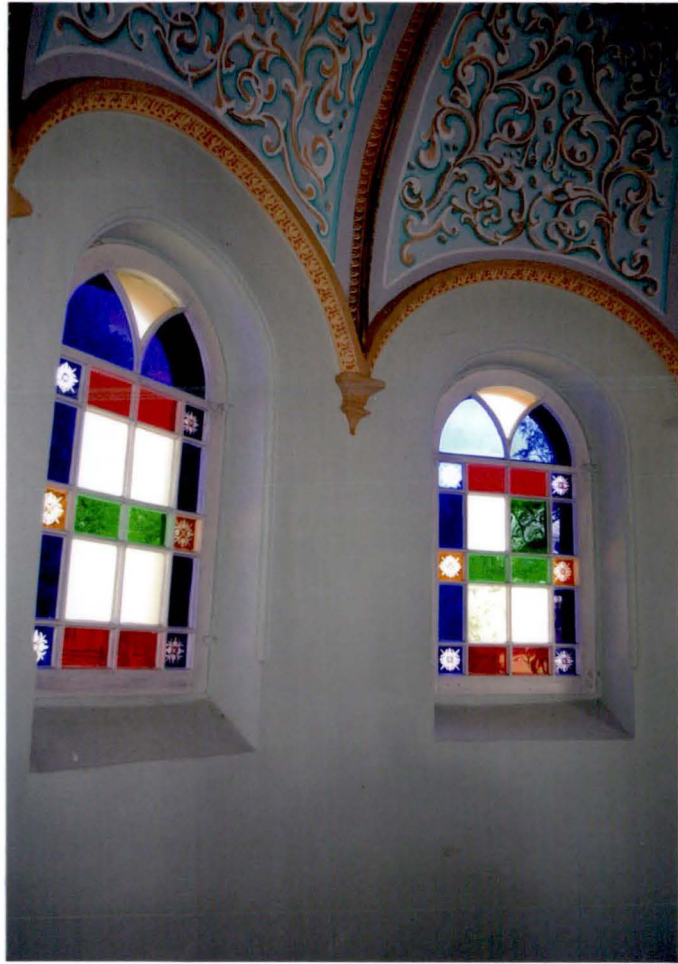
Nr 5

1. Miejscowość	Olesno	5. Nazwa zabytku (jak w karcie), adres KAPLICA WOTYWNA św. Anny	6. Zawartość załącznika fotografie
2. Gmina	Olesno		
3. Powiat	oleski		
4. Województwo	opolskie		

Opracowanie załącznika:
(data i podpis)

Lipiec 2015 r.
mgr Maria Bitka

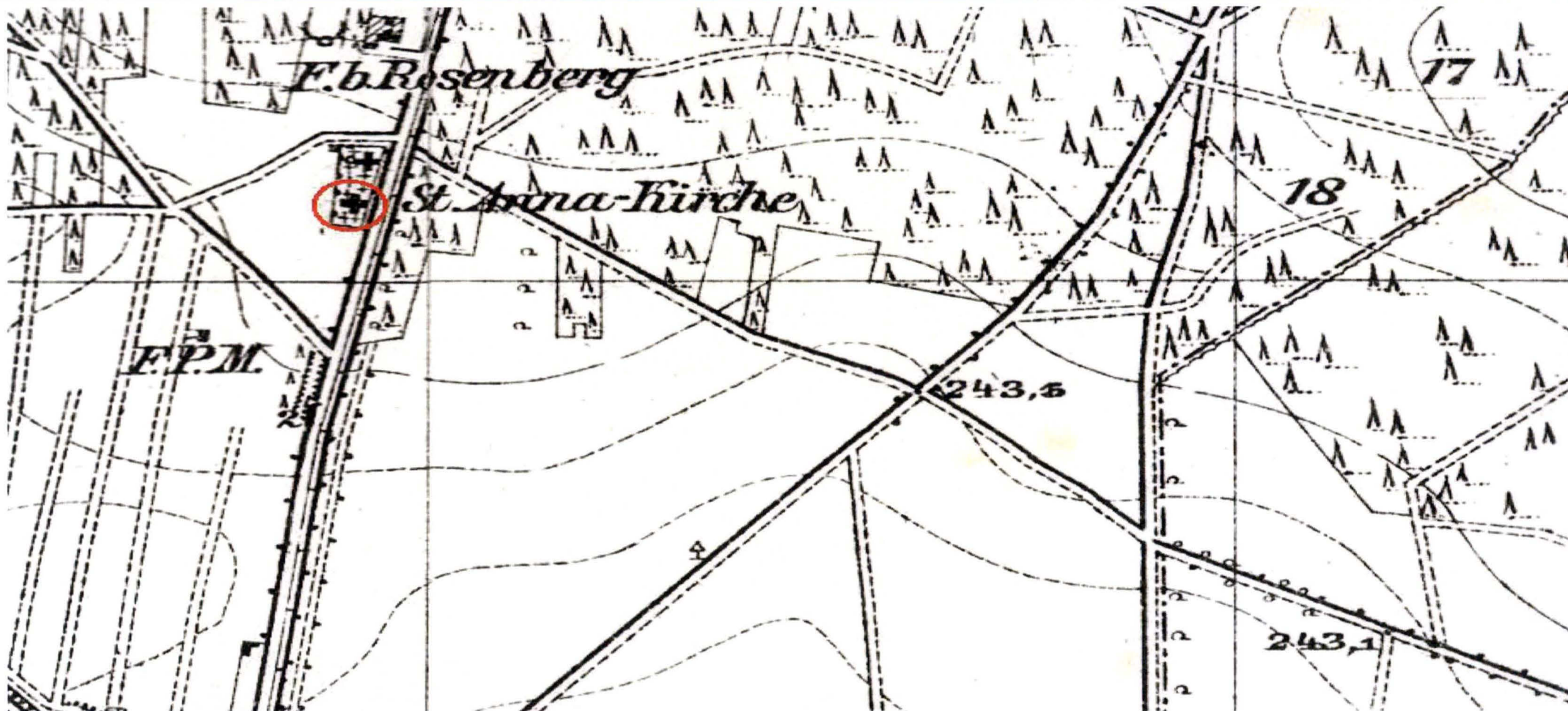
ZAŁĄCZNIK DO KARTY EWIDENCYJNEJ

Nr 6

1. Miejscowość	Olesno	5. Nazwa zabytku (jak w karcie), adres	6. Zawartość załącznika
2. Gmina	Olesno	KAPLICA WOTYWNA św. Anny	fotografie
3. Powiat	oleski		
4. Województwo	opolskie		

1. Miejscowość	Olesno	5. Nazwa zabytku (jak w karcie), adres	6. Zawartość załącznika
2. Gmina	Olesno	KAPLICA WOTYWNA św. Anny	Mapa archiwalna
3. Powiat	oleski		
4. Województwo	opolskie		

Kaplica św. Anny na cmentarzu przy kościele odpustowym Św. Anny – Messtischblatt z 1938 r.